

БЮЛЕТИН

НАЦИОНАЛНА ФЕДЕРАЦИЯ
НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ НА ИНВАЛИДИ

NATIONAL FEDERATION OF
EMPLOYERS OF DISABLED PEOPLE

София 1000, бул. "Дондуков" № 11; тел.: 02 986 53 09; тел./факс: 02 986 53 00;
e-mail: nfri@abv.bg; <http://www.nfri.bg/>

Година XV, брой 1, м.януари 2022 г.

В ТОВА ИЗДАНИЕ

1. Новини – стр.1 – стр.5
2. Проекти и програми – стр.6 – стр.6
3. Анализ на състоянието на специализираните предприятия – стр.7 – стр.12

<http://buletin.nfri.bg/>

НОВИНИ

Национално представените организации обсъдиха с министъра на труда и социалната политика Георги Гъков проблемите пред хората с увреждания

Неправителствени организации, които са част от Националния съвет за хората с увреждания към Министерски съвет проведоха среща с министъра на труда и социалната политика Георги Гъков на 19 януари т.г. По време на разговора бяха обсъдени възможности за повишаване на ефективността на политиката за социално включване на хората с увреждания и създаване на условия и механизъм за координация и контрол на хоризонталните политики за хората с увреждания.

„Ще положим усилия социалните услуги и ресурсът, с който държавата подкрепя хората с увреждания, да се насочва към тези, които се нуждаят в най-голяма степен от тях“, каза министър Георги Гьоков. Той потвърди ангажимента на правителството за създаване на Държавна агенция за хората с увреждания.

Сред темите на разговора бяха още възможностите за насърчаване на заетостта на хората в неравностойно положение и за намаляване на текучеството на професионалистите в социалните услуги.

Мярката 60/40 продължава и през януари и февруари 2022 г.

Работодателите ще получават средства от държавата за запазване на заетостта на работници и служители в засегнатите от Ковид-19 икономически дейности и през първите два месеца на 2022 г. По този начин подкрепата за бизнеса по мярката 60/40 продължава и през 2022 г., като за момента действието ѝ е удължено до края на февруари. След края на февруари при отчитане на епидемичната обстановка в страната и приемането на държавния бюджет и бюджета на държавното обществено осигуряване за 2022 г. действието на мярката ще бъде удължено в съответствие с действието на Временната рамка на Европейската комисия за държавни помощи.

Съгласно промяна в мярката, която влезе в сила от 1 юни 2021 г. фирмите, чиито приходи от продажби са намалели с 40% получават подкрепа от държавата в размер на 60% от осигурителния доход на работниците и от дължимите от работодателите осигурителните вноски. Компаниите, чиито обороти са намалели с 30%, могат да получат средства в размер на 50 на сто от осигурителния доход и от дължимите осигурителни вноски за сметка на работодателя.

Средства ще продължат да се изплащат за работници и служители, които през периода от 13 март до 31 декември 2020 г. са работили на непълно работно време, ползвали са отпуск на основание чл. 173а от Кодекса на труда или работата им е била преустановена поради въведени временни ограничения на дейността.

Работодателите, получили средства за запазване на заетостта на работниците и служителите, са длъжни да изплащат трудово възнаграждение в размер, не по-малък от размера на осигурителния доход за октомври 2021 г. и да внасят дължимите осигурителни вноски за съответния месец.

Агенцията по заетостта обръща внимание, че работодателите трябва да спазят определените крайни срокове за кандидатстване, тъй като подадените след тях документи не подлежат на проверка и оценка от комисиите в бюрата по труда. За м. декември 2021 г. – документите се подават не по-късно от 31.01.2022 г.

Финансовите средства ще се превеждат на съответния работодател по банков път от Националния осигурителен институт.

Средствата по мярката 60/40 се предоставят по реда на Временната рамка на ЕС за подкрепа на икономиката в условията на COVID-19.

Промени в проект „Заетост за теб”

Приети са изменения във финансираня от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” проект „Заетост за теб” и срокът му се удължава до **30.06.2023 г.** Също така се променят условията за допустимост:

- Отпада националната квота от 50 млн. лв. за приоритетно подпомагане на работодатели от сфери „Хотелиерство и ресторантьорство” и „Туристическа агентска и операторска дейност; други дейности, свързани с пътувания и резервации. По този начин **целият бюджет на проекта** се разпределя на квотен принцип на ниво област, съгласно равнището на безработица, броя на новорегистрираните безработни и брой работодатели от съответните области в страната.
- наетите лица по операцията не следва да са били заети при същия работодател или свързани с него физически и юридически лица – работодатели, за период от 6 месеца, от датата на подаване на заявката от страна на работодателя.

За всички работодатели, подали заявка след **02.12.2021 г.**, се счита, че обявените **свободни работни места са разкрити след промяната в условията на проект „Заетост за теб”** и безработните лица следва да не са били в трудови правоотношения с работодателя или свързани с него предприятия по смисъла на Закона за малките и средните предприятия в период, **не по-малък от 6 месеца от** подаване на Заявката на работодателя.

Работодателите, които желаят да подадат заявка за участие в проекта, следва да се запознаят с всички условия за допустимост, а електронни заявки ще се приемат до изчерпване на финансовия ресурс по схемата. Документи и начин за участие в проекта - могат да бъдат намерени на <https://www.az.government.bg/pages/zaetost-za-teb/>

Актуализиране на данните на специализираните предприятия в Регистъра към Агенцията за хората с увреждания

Специализираните предприятия, регистрирани в Регистъра на Агенцията за хората с увреждания, които ползват преференции, съгласно Закона за хората с увреждания, следва да имат предвид следното:

1. Средствата за възстановени осигуровки в размер на **50 на сто от внесените осигуровки на работещите по трудово правоотношение лица** ще се изплащат от

Агенцията за хората с увреждания, единствено при условие, че **данните в Регистъра на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания за предприятието отговарят на посочените данни в справките за периода на възстановяване на средствата.**

2. Ако кандидатствате с инвестиционен проект към Агенцията за хората с увреждания също трябва да сте подали актуални данни, които са отразени в Регистъра на специализираните предприятия и кооперации. Желателно е да актуализирате и основните си дейности в Регистъра, ако някои от дейностите вече не извършвате, а са отразени в регистъра към настоящия момент.

В края на м.юли се очаква обявяване на втори конкурс за стопански проекти. Членовете на федерацията, които имат интерес от участие могат да следят Интернет страницата на АХУ за обявяване на конкурса.

Контролът от АХУ се осъществява регулярно по отношение на:

- ✓ възстановените 50 на сто внесени осигурителни вноски;
- ✓ оборудване по инвестиционните проекти;
- ✓ спазване на тригодишния срок при наемане на лица с трайни увреждания по проекти на АХУ;
- ✓ проверка на списъчния състав;
- ✓ спазено съотношение между работници и служители с увреждания и без увреждания;
- ✓ производство на стоки и/или предоставяне на бизнес услуги и други.

В тази връзка следва да се спазва чл.85, ал.2 от Закона за хората с увреждания, за **уведомяване на АХУ за всички промени в обстоятелствата, вписани в Регистъра, в 14-дневен срок от настъпването им.**

При установяване на последващи несъответствия между подаваните данни за възстановени осигуровки и актуалните данни в Регистъра за същия период, Агенцията за хората с увреждания ще наложи парични санкции и ще преустанови изплащането на средствата в размер на 50 на сто от внесените осигурителни вноски на работещите по трудово правоотношение лица.

При две и повече неуведомления за една календарна година регистрираните предприятия биват заличавани.

Бърза справка за декларираните данни може да се направи в Регистъра към АХУ, чрез търсачката се посочи ЕИК на адрес: <https://ahu.mlsp.government.bg/portal/se/>

Уебинар на НФРИ за решаване на конкретни казуси по спецификата на специализираните предприятия свързани с промените в данъчното и осигурителното законодателство

На 3 февруари 2022 г. НФРИ организира уебинар за своите членове за разясняване на конкретни казуси по годишното данъчно приключване на 2021 г. и промените в данъчното и осигурителното законодателство в сила от 01.01.2022 г., в това число и въпроси свързани със спецификата на специализираните предприятия.

Ще бъдат разгледани промените в осигурителното законодателство; прилагане на ЗДДС; Облагане доходите на физическите и юридическите лица.

Регистрацията ще бъде отворена от 8.50 часа в деня на обучението.

Представяне на резултатите от проекта Иновентър в Софийския университет „Климент Охридски“

На 11 януари т.г. Е.Тодорова, ръководител по проекта Иновентър беше гост-лектор в Софийския университет „Климент Охридски“ и представи резултатите по проекта Иновентър пред студенти от втори и четвърти курс по специалност „Социални дейности“.

Проектът INNOVENTER, който беше изпълняван до 2019 г. от НФРИ съвместно с Русенския университет „Ангел Кънчев“, Асоциация Мария Кюри, Пловдив, Фондация за общинска подкрепа, Албания, Кипърската търговско промишлена палата, ДУЕКО – Подкрепяща мрежа за социално предприемачество и социална икономика, Гърция и Асоциацията за мениджмънт и консултации МСА2000, Македония, беше избран за един от значимите проекти в доклада на Европейската комисия „Дигитализация и иновации в ПОО“ 2020.

Проектът INNOVENTER създаде система за обучение на професионалното обучение и образование за развитие на компетенциите и уменията на социалните предприемачи. Бяха организирани обучения по социално предприемачество, които бяха тествани чрез създадената онлайн и мобилни учебни платформи с интерактивни инструменти за развитие на предприемачески умения.

Тодорова представи уеб платформата и мобилното приложение INNOVENTER, както и отделните модули на обучителната програма.

ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ

Промени в проект „Заетост за теб” към Агенцията по заетостта

Приети са изменения във финансираня от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” проект „Заетост за теб” и срокът му се удължава до **30.06.2023 г.** Също така се променят условията за допустимост:

- Отпада националната квота от 50 млн. лв. за приоритетно подпомагане на работодатели от сфери „Хотелиерство и ресторантьорство” и „Туристическа агентска и операторска дейност; други дейности, свързани с пътувания и резервации. По този начин **целият бюджет на проекта** се разпределя на квотен принцип на ниво област, съгласно равнището на безработица, броя на новорегистрираните безработни и брой работодатели от съответните области в страната.
- наетите лица по операцията не следва да са били заети при същия работодател или свързани с него физически и юридически лица – работодатели, за период от 6 месеца, от датата на подаване на заявката от страна на работодателя.

За всички работодатели, подали заявка **след 02.12.2021 г., се счита, че обявените свободни работни места са разкрити след промяната в условията на проект „Заетост за теб”** и безработните лица следва да не са били в трудови правоотношения с работодателя или свързани с него предприятия по смисъла на Закона за малките и средните предприятия в период, **не по-малък от 6 месеца** от подаване на Заявката на работодателя.

Работодателите, които желаят да подадат заявка за участие в проекта, следва да се запознаят с всички условия за допустимост, а електронни заявки ще се приемат до изчерпване на финансовия ресурс по схемата. Документи и начин за участие в проекта - могат да бъдат намерени на <https://www.az.government.bg/pages/zaetost-za-teb/>

АНАЛИЗ

Състояние и предизвикателства пред специализираните предприятия за хора с увреждане в България

В периода м.октомври-м.декември 2021 г. НФРИ съвместно с НС на ТПК и Националния съюз на кооперациите на хора с увреждания проведе изследване за състоянието и предизвикателствата пред специализираните предприятия за хора с увреждане в България.

Основните цели на изследването са да се разкрие равнището на развитие на специализираните предприятия към 2021 година, техният потенциал за създаване на устойчива заетост за хора с увреждания, основните предизвикателства, пред които се изправят, потребностите, които имат, за да се гарантира тяхната устойчивост и жизненост и на края да се определят потенциални сфери на подкрепа с цел запазване и разширяване на тяхното социално икономическо значение.

Основните методи за събиране на данни в рамките на това изследване са онлайн анкета, включваща 60 въпроса от затворен и отворен тип както и кабинетно проучване. От 206 специализирани предприятия към края на 2021 в регистъра на Агенцията за хората с увреждания, онлайн анкетата попълниха 64 от тях, които дават заетост на 832 човека. Така , по отношение на броя предприятия в анкетата са участвали 31% от общия брой, а по отношение на заетостта в тях е налице представителност от приблизително 40% от заетите.

Основни препоръки за специализираните предприятия и хората с увреждане

- **Генерална препоръка е разширяване на дейността и заетостта в специализираните предприятия в България, като те станат част от цялостна екосистема за заетост на хората с увреждане в България, с фокус онези хора с увреждания, които са в трудоспособна възраст, но са извън пазара на труда, по различни причини.**
- **Насърчаване наемаването на лица с увреждане в трудоспособна възраст, които не са били активни на пазара на труда, страдат от множествени увреждания или има психични проблеми.**
- **Финансиране и стимулиране на услуги за подкрепена заетост вътре в предприятията (коучинг, оценка на работоспособността, адаптиране на работни места и процеси, здравни услуги, социални услуги с цел заетост, и т.н.).**
- **Създаване на стандарти услуги за подкрепена заетост.**
- **Разширяване обхвата на допустимите лица с увреждания, извън тези, които са регистрирани в бюрата по труда.**

- Осигуряване на програми, които включително защитават съществуваща заетост за хора с увреждания, а не само създаването на нова такава.
- Създаване на интегрирани програми, които да финансират едновременно производствени инвестиции, но и такива в обучение, подкрепящи услуги и заетост.
- Възможности за повече гъвкавост по отделните програми при изпълнение на след проектните ангажименти за заетост. Например прекъсване на сроковете на мониторинг, наемане на лица и извън бюрата по труда и други.
- Възможност за субсидиране на работни места с по-високи от минималната работна заплата възнаграждения, в зависимост от вида на работното място и сектора, в който се разкриват.

Основни препоръки към конкурентоспособността и развитието на специализираните предприятия

- Разширяване на обхвата на подкрепяните икономически дейности.
- Стимулиране на навлизането на предприятия от технологичния сектор.
- Стимулиране на навлизането на средни и дори големи предприятия в групата на специализираните предприятия (или такива от типа защитена заетост).
- Разширяване обхвата на подпомагане на бизнеса на специализираните предприятия с цел защита на тяхната социална функция. Както беше посочено вече, субсидираната заетост чрез програмите на АЗ и подкрепа за бизнеса на специализираните предприятия са две отделни неща и изисква различните тип подкрепа и специализация.

Основни препоръки към публичната подкрепа за специализираните предприятия и заетостта на хората с увреждане

- Разширяване на програмите, насочени към конкурентоспособността на специализираните предприятия без това задължително да бъде обвързано с нова заетост.
- Разширяване на икономическите дейности, които се подпомагат чрез различни програми – услуги, технологични компании и селско стопанство.
- Диференциране на режимите за държавна помощ¹. Ако програмите са насочени към хората с увреждания и тяхната заетост, то този режим да се изключи от режима

---

¹ - Commission regulation declaring certain categories of aid compatible with the internal market: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R0651&from=EN> 56

на минимална държавна помощ, защото в случая имаме подпомагане на хора в неравностойно положение, а не на самите предприятия.

- **Авансовите плащания по различните програми да станат по-достъпни.** До определен минимален процент да се отпускат със сключване на договора (до 20% например). При по-висок процент (до 40%) на авансовите плащания като гаранции да се приемат инструменти като застрахователни полици или записи на заповед, и чак при още по-висок процент (до 60%) да се изискват банкови гаранции.
- **Изискването за съфинансиране да не надвишава 10% независимо в кой регион действа предприятието предвид социалните функции на тези фирми и поддържането на заетост за групи в неравностойно положение.**
- **Разширяване обхвата на подпомагане на тези предприятия с някои от следните типове разходи и инвестиции:**
  - Маркетинг и реклама;
  - Иновации в дигитални, социални и зелени технологии;
  - Услуги за подкрепяща заетост;
  - Обратни средства;
  - Компенсации за високи разходи за електроенергия;
  - Субсидии за съществуваща заетост;
  - Обновяване на материално техническата база.
- **Намаляване на административните тежести в посока:**
  - Съкратени срокове за верификация на разходи;
  - Гъвкавост при отчитане на след-проектните ангажименти;
  - Прецизирани критерии за оценка проектни предложения, където да се засили тежестта на социалните критерии, в съответствие със социалната функция на специализираните предприятия.
- **Да се преразгледа статута на свързани предприятия за целите на режима на минимална държавна помощ на предприятия, които са собственици на определени съюзи (Съюза на глухите в България и Съюза на слепите в България).**
- **Приемане на специализираните предприятия като социални такива без необходимост от това да отговарят на допълнителни критерии според Закона за предприятията от социалната и солидарна икономика.**

- Създаване на специализирани операции за подкрепа по програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 и "Конкурентоспособност и иновации в предприятията" 2021-2027.
- Осигуряване на достъп на специализираните предприятия до мерки по Програмата за развитие на селските региони.

Основни препоръки към организацията на публичната инвестиционна подкрепа за специализираните предприятия

- Данните от доклада показват, че разхвърлянето на публичната подкрепа за специализираните предприятия обикновено води до минимално, спорадично тяхно участие в други програми за подкрепа. За това силно се препоръчва подкрепата за тези предприятия да бъде организирана по следния начин:
  - Когато е възможно подкрепата да е в рамките на едно изпълнително звено. Подобно решение може да бъде организирано както до сега в рамките на АХУ, или като изпълнително звено към бъдещата ДАХУ, или като отделен фонд към МТСП, или като цялата подкрепа премине към някои от съществуващите фондове към МТСП.
  - Концентрирането на инвестиционната подкрепа на едно място позволява синергия между различните програми. Такава на пример има между програмите на АХУ за стартиране на самостоятелна стопанска дейност и в последствие на прерастване на някои от новосъздадените предприятия в специализирани такива, които биват отново подкрепяни от програмите, със стопанска насоченост на АХУ.
  - В същата посока е и факта, че управлението на инвестиционните проекти на едно място дава възможност за специализация от страна на съответната агенция и персонал. Подкрепата за специализираните предприятия и съответно заетите в тях хора с увреждания е основна мисия на съответната структура. В случай на разпръскване на тези програми между различни структури, те се лишават от фокус и понякога от липсата на заинтересованост от тези структури, доколкото хората с увреждане и специализираните предприятия не са техен основен акцент на работа.
  - Трябва да се направи ясно разграничение между проекти за субсидирана заетост, каквито се предлагат от АЗ и такива, които са в подкрепа на специализираните предприятия. Във втория случай подкрепата е за инвестиции, които водят след себе си до заетост, а не директно субсидиране на работни места. В този случай имаме много по-голяма устойчивост, доколкото се подкрепят бизнес инициативи и се оценява тяхната рентабилност,

което дава многократно по-високи гаранции за устойчивост на тази заетост на основата на бизнес модела на предприятието.

- Преливането на подкрепата за специализираните предприятия в стандартни програми за субсидирана заетост означава, че се лишаваме от един добре работещ и доказан във времето механизъм, което със сигурност ще доведе до влошаване положението на специализираните предприятия, редуциране на техния брой и намаляване на заетостта в тях.
- **Специализираните предприятия са междинна форма на подкрепа за заетостта на хората с увреждане.** Те са по средата между защитените центрове за заетост и заетостта в обичайна среда. На практика те са една от малкото форми на заетост за хора с увреждане, които са устояли на времето и биха могли да бъдат допълнително развити в посока повече заетост за хора с увреждане, включване на хора с увреждане с по-тежки форми и степен на увреждане, добавяне на подкрепящи услуги като част от тяхната дейност, което да ги приближи до някои от функциите на защитените центрове за заетост. Така последните могат да стъпят на съществуващите и доказали се във времето структури, особено в началото, когато са непознати и неразвити в България.
- **На трето място бихме препоръчали специализираните предприятия да станат част от цялостна екосистема от форми на заетост за хора с увреждане, като акцента е онези 120 хил. хора с увреждане², в трудоспособна възраст, които не са активни, т.е. не са заети, не са в обучение и не търсят работа.** Тази екосистема би трябвало да се състои от следните агенти за подкрепа и заетост и е в унисон с Европейска стратегия за хората с увреждания 2021-2030 (II): Пакет за заетост на хората с увреждания (предстои да бъде публикуван през 2022 г.), с инструменти за развитие на качествена заетост и за подпомагане на прехода към редовен пазар на труда, който да бъде разгърнат и чрез взаимно обучение в рамката на Платформата за хора с увреждания. Екосистемата включва:
  - Специализирани центрове за професионално обучение и придобиване на умения за хора с увреждане, които нямат необходимите умения, квалификация и трудоспособност, които са необходими за конкретна професия и/или работни места;
  - Центрове за защитена заетост за хора с увреждане, които са с множествени и/или ментални увреждания и, които имат сериозни дефицити, за да се интегрират на пазара на труда;
  - Специализираните предприятия на хората с увреждане, които дават заетост на хора с увреждане, които имат по-висока степен на трудоспособност и умения, но все още се нуждаят от специализираната подкрепа и среда;

² Данни НСИ 2020, Изследване на работната сила, собствени изчисления

- Подкрепена заетост в обичайна работна среда, за хора с увреждане с още по-висока степен на трудоспособност и умения, но които имат нужда от определена подкрепа като (адаптиране на работно място или процес, здравни услуги, коучинг и други);
- И на края обичайна работна среда без подкрепа, за онези, чиято трудоспособност е напълно достатъчна за съответното обичайно работно място без необходимостта от подкрепа.

Някои от хората с увреждания ще имат възможност да преминат през различните форми на заетост, като с всяка една от тях надграждат тяхната трудоспособност. Други, поради естеството на степента на тяхното увреждане може да останат в някои от формите на заетост без да могат да се изкачат към другите форми на заетост.

От изброените видове на заетост, към момента добре развити са само специализираните предприятия и обичайната заетост. Останалите видове по-скоро липсват или от време на време могат да бъдат видени в някои спорадични проекти, финансирани като вид социални иновации. За това усилията за създаване на подобна екосистема са от жизнено значение, ако искаме голяма част от неактивните хора с увреждания да намерят своето място на пазара на труда. Създаването и управлението на подобна екосистема може да стане поне в началото само тогава, когато една структура / организация го припознае за своя мисия и цел. В противен случай сме обречени на единична, неинтегрирана подкрепа, която не води до трайни и цялостни резултати.

Създаването на екосистема за заетост на хората с увреждане е от изключително значение за увеличаване равнищата на заетост и икономическа активност на хората с увреждане в България.

Специализираните предприятия са доказали във времето, че са добре работеща форма на заетост за хората с увреждане. Но поради тяхната по-ниска производителност и социална функция те се нуждаят от публична подкрепа, за да могат да осигурят устойчива и качествена заетост за хора с увреждане. В замяна те могат да бъдат насърчени да увеличат заетите хора с увреждане, да разширят заетостта към хора с по-тежки форми и степен на увреждане и да осигуряват подкрепящи услуги като част от своята социална функция.

Създаването и управлението на добре развита екосистема за заетост на хора с увреждане, в която основна роля да играят и специализираните предприятия може да стане поне в началото само тогава, когато една изпълнителна структура, каквато е в момента АХУ го припознае за своя мисия и цел. В противен случай има сериозен риск от единична, неинтегрирана подкрепа, която не води до трайни и цялостни резултати.